



شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

تحقیق رشد

عنوان:

مؤلفه های تمدن نوین اسلامی با الگوبرداری از

حکومت علوی

استاد راهنما

خانم شهره شریفی

پژوهشگران:

رویا فارسی

الهام مرادی

عترت السادات امام پور

ندا مال اسد

مدرسه علمیه شهید مطهری (ره)

استان البرز

اسفند ۱۳۹۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران

تحقیق رشد

عنوان:

مؤلفه های تمدن نوین اسلامی با الگوبرداری از حکومت علوی

استاد راهنما:

خانم شهره شریفی

پژوهشگران:

رویا فارسی

الهام مرادی

عترت السادات امام پور

ندا مال اسد

مدرسه علمیه شهید مطهری (ره)

استان البرز

اسفند ۱۳۹۹

چکیده

تحول عظیمی که اسلام ایجاد کرد فقط منحصر به جزیره العرب نبود بلکه تمام جهان تحت تأثیر این آئین قرار گرفت و تغییراتی در زیست فردی و اجتماعی به وجود آمد. فرهنگ و تمدن اسلامی با ریشه‌های وحیانی در سرزمینی ظهور یافت که نشانه‌های تمدنی در آن دیده نمی‌شد و با معجزه اسلام تغییرات شگرفی در سرزمینشان رخ داد که حتی این تحولات را به خارج مرزهای جغرافیایی خود صادر نمودند. امروزه نیز زمان آن فرار رسیده است که مسلمانان همت نمایند و با سرمایه عظیمی که در اختیار دارند، آن تحول و تغییر بزرگ را ایجاد نمایند. گرچه تمدن اسلامی در زمان مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف به ظهور کامل و تمام خود خواهد رسید، اما تا آن زمان، می‌توان مقدماتی را فراهم کرد. از سوی دیگر، اسلام الگوی بسیار متعالی از تمدن را در عصر حکومت امام علی علیه السلام در اختیار دارد که با تأسی از آن می‌توان نگاهی عمیق در سطح جهان تعریف نمود. الگوبرداری از حکومت علوی در دولت‌های شیعی پیش از ظهور یک وظیفه است که در صورت توجه به آن سیک زندگی تغییر می‌یابد و در عصر وازده مدرن نور امیدی روشن می‌کند. نگارندگان این تحقیق با هدف تبیین آموزه‌های تمدنی امیرالمؤمنین علیه السلام و ارائه آن به جامعه دست به نگارش این تحقیق زده‌اند که از یک سو دین خود را به امام علی علیه السلام ادا کرده باشند و از سوی دیگر مخاطبان با ظرفیت‌های اصیل اسلامی برای ساختن جامعه بهتر آشنا شوند و امیدوار باشند که در دولت ظهور آن حکومت الهی بزرگ زمین را زیر گام‌های اسلام به لرزه درخواهد آورد و ظلم و ستم را به صلح و آرامش تبدیل می‌کند. در واقع این تحقیق با هدف امیدبخشی در منابع جستجو نموده و تحقیقی بنیادی را با نگرش توصیفی - تحلیلی تنظیم کرده است. ثمره مهم این نوشتار نیز این است که نهج البلاغه ظرفیت تمدن‌سازی را دارد که البته برای تحقق آن موانع بزرگی مانند هواپرستی برخی انسان‌ها وجود دارد که اجازه نمی‌دهد این تمدن به سادگی و به شکل راستین آن اجرایی شود، اما در اندازه‌های کوچک می‌توان تحولاتی ایجاد نمود.

کلیدواژه: تمدن، تمدن نوین اسلامی، امیرالمؤمنین علیه السلام، الگوبرداری، مؤلفه، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، موانع، راه کار

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

Contents

۱.....	مقدمه
۲.....	فصل اول: کلیات، مفهوم‌شناسی و مبادی بحث
۲.....	۱- تعریف و تبیین موضوع
۲.....	۲- اهمیت و ضرورت تحقیق
۲.....	۳- اهداف و فواید تحقیق
۳.....	۴- پیشینه موضوع تحقیق
۴.....	۵- سؤال‌های تحقیق
۴.....	۱-۵- سوال اصلی
۴.....	۲-۵- سؤالات فرعی
۴.....	۶- فرضیه تحقیق
۴.....	۷- روش تحقیق
۵.....	۸- واژگان کلیدی
۵.....	۹- ساختار تحقیق
۵.....	۲- مفهوم‌شناسی
۵.....	۱-۲- تعریف تمدن
۵.....	۲-۲- تعریف فرهنگ
۶.....	۳- مبادی بحث
۶.....	۱-۳- شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی از نظر مقام معظم رهبری
۶.....	۱-۱-۳- خلاقیت
۶.....	۲-۱-۳- رسانه‌های مدرن

۱۵. باباپور گل افشانی، محمدمهدی، حاکمیت و حکمرانی در نهج البلاغه، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، چاپ دوم، ۱۳۹۳ ه‍.ش.
۱۶. باقرزاده بابلی، عبدالرحمن (۱۳۸۱)، ره‌یافت ۱ پاسخ‌های استاد مطهری به پرسش‌های روز، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، چاپ اول، ۱۳۸۱ ه‍.ش.
۱۷. بهرامی، قدرت‌الله، نظام سیاسی اجتماعی اسلام، قم: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۰ ه‍.ش.
۱۸. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، تهران: دنیای دانش، چاپ چهارم، ۱۳۸۲ ه‍.ش.
۱۹. پرور، اسماعیل، اصطلاحات مبارزه با فقر، فساد و تبعیض، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۰ ه‍.ش.
۲۰. پژوهشکده تحقیقات اسلامی، یکصد درس زندگی از امام علی علیه‌السلام، قم: زمزم هدایت، چاپ سوم، ۱۳۸۶ ه‍.ش.
۲۱. توسلی، غلام‌عباس، مفهوم عقلانیت سیاسی از منظر دو صاحب‌نظر. خبرگزاری دانشجویان ایران "ایسنا"، ۱۳۹۹/۱۱/۱۵.
۲۲. جمعی از مولفان، چهل حدیث در مورد انسجام اسلامی، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، چاپ اول، ۱۳۸۹ ه‍.ش.
۲۳. جمعی از نویسندگان مجتمع آموزش عالی امام خمینی (ره)، چهل حدیث در مورد انسجام اسلامی، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، چاپ اول، ۱۳۸۹ ه‍.ش.
۲۴. جمعی از نویسندگان (۱۳۹۰)، بانک جامع مقالات امام خمینی، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه، ۱۳۹۰ ه‍.ش.
۲۵. جمعی از نویسندگان، بانک جامع حضرت زهرا (س)، اصفهان: مرکز رایانه‌ای قائمیه، چاپ اول، ۱۳۹۰ ه‍.ش.
۲۶. جمعی از نویسندگان، بانک جامع مقالات انقلاب اسلامی ایران، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه، چاپ اول، ۱۳۹۰ ه‍.ش.
۲۷. جمعی از نویسندگان، حمایت از تولید ملی در سیره عالمان دینی و نخبگان ملی، قم: صدا و سیما، مرکز پژوهش‌های اسلامی، چاپ اول، ۱۳۹۱ ه‍.ش.
۲۸. جوادی آملی، عبدالله: «ولایت فقیه»، قم: مرکز نشر اسراء، چاپ دوم، ۱۳۷۹ ه‍.ش.
۲۹. جوان، عبدالله، نظم اجتماعی در اسلام، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، چاپ اول، ۱۳۸۳ ه‍.ش.

۳۰. حسین‌زاده، حسین، «جایگاه تولید، کار و تلاش در اسلام و قرآن»، روابط عمومی اداره کل تبلیغات اسلامی استان گلستان، ۱۳۹۹/۱۱/۱۶.
۳۱. حقیقی، نادر، خلیلیان اشکذری، محمدجمال، «معیارهای تولید مطلوب در اقتصاد اسلامی»، معرفت، ۱۳۹۴ ه‍.ش، شماره ۲۱۳.
۳۲. خامنه‌ای، علی، بانک جامع پیام‌های مقام معظم رهبری، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه، ۱۳۹۰ ه‍.ش.
۳۳. خمینی، روح‌الله، صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای حضرت امام خمینی، تهران: وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، چاپ دوم، ۱۳۷۰ ه‍.ش.
۳۴. خیری وزوانی، حسن (۱۳۹۲)، الزامات و نقش رسانه ملی در تحقق حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، چاپ اول، ۱۳۹۲ ه‍.ش.
۳۵. درخشه، جلال، «نسبت اخلاق و سیاست از دیدگاه امام علی علیه‌السلام»، مجله سیاست، ۱۳۹۱، شماره ۲۳.
۳۶. دلشاد تهرانی، مصطفی، حکومت حکمت، تهران: دریا، ۱۳۹۵ ه‍.ش.
۳۷. رشکیانی، مهدی، رسانه ملی و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، تهیه مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، قم: صدا و سیما، مرکز پژوهش‌های اسلامی، چاپ اول، ۱۳۹۲ ه‍.ش.
۳۸. رضوانی، علی‌اصغر، اسلام شناسی و پاسخ به شبهات، قم: مسجد مقدس جمکران، چاپ سوم، ۱۳۸۶ ه‍.ش.
۳۹. رنجبر، مقصود، «اخلاق سیاسی از دیدگاه امام علی»، فرهنگ کوثر، ۱۳۸۱، شماره ۵۴.
۴۰. زارعی، عیسی، راهنمای منابع اطلاعاتی و کارشناسان در حوزه فرهنگ، قم: صدا و سیما، مرکز پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۹۳ ه‍.ش.
۴۱. سلیمی، عبدالحکیم، راه کارهای تأمین عدالت، کتاب نقد، ۱۳۸۴ ه‍.ش، شماره ۳۷.
۴۲. سلیمیان، خدامراد، درس‌نامه مهدویت، قم: مرکز تخصصی مهدویت، چاپ اول، ۱۳۸۶ ه‍.ش.
۴۳. سلیمیان، خدامراد، نقش مردم در انقلاب جهانی حضرت مهدی علیه‌السلام، قم: انتشارات مرکز تخصصی مهدویت حوزه علمیه، ۱۳۹۲ ه‍.ش.
۴۴. شریعتمداری، جعفر، شرح و تفسیر لغات قرآن براساس تفسیر نمونه، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی، چاپ چهارم، ۱۳۸۷ ه‍.ش.
۴۵. صادقی شاهدانی، مهدی، محسنی، حسین، «مطالعات اقتصاد اسلامی»، ۱۳۹۲ ه‍.ش، شماره ۱۰.
۴۶. صادقی، عماد، وحیدنیا، فرحناز، مروتی، سهراب، «علل و عوامل انحرافات جنسی از دیدگاه قرآن و روایات»، پژوهش نامه اسلامی زنان و خانواده، ۱۳۹۳ ه‍.ش، شماره ۲.

۴۷. طالبی‌نیا، سعید، **عبرت‌های اندلس**، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، چاپ دوم، ۱۳۸۸ ه‍.ش.
۴۸. طبرسی، فضل‌بن حسن، **ترجمه تفسیر مجمع‌البیان**، ترجمه احمد بهشتی، تنظیم موسوی دامغانی، تهران: فراهانی، ۱۳۵۹ ه‍.ش.
۴۹. عارفی گوروان، اسماعیل. **زمینه های تحقیق تمدن نوین اسلامی در جامعه اسلامی از منظر مقام معظم رهبری**. ۱۳۹۷. مجله پانزده خرداد.
۵۰. عباسی‌مقدم، مصطفی، **نقش اسوه‌ها در تبلیغ و تربیت**، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز چاپ و نشر، چاپ اول، ۱۳۷۱، ه‍.ش.
۵۱. علامه حلی، حسین بن یوسف بن مطهر، **کشف الیقین فی فضائل امیرالمومنین**، تحقیق حسین درگاهی، ترجمه حمیدرضا آژیر، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹ ه‍.ش.
۵۲. عمید زنجانی، عباسعلی، **دانشنامه فقه سیاسی (مشمتمل بر واژگان فقهی و حقوق عمومی)**، تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۸۹ ه‍.ش.
۵۳. عیوضی، غلام‌حسین، **جهاد اقتصادی در اندیشه مقام معظم رهبری**، قم: صدا و سیما، مرکز پژوهش‌های اسلامی، چاپ اول، ۱۳۹۰ ه‍.ش.
۵۴. فاضلی، میرزا حسین، **جایگاه مردم در نظام سیاسی - دینی از منظر ایت‌الله نائینی و شهید صدر**، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، چاپ اول، ۱۳۹۰ ه‍.ش.
۵۵. فتاحی، حمید، **چگونه اعتماد بنفس پیدا کنیم**، قم: میرفتاح، چاپ اول، ۱۳۸۶ ه‍.ش.
۵۶. فراهانی فرد، سعید، **«نگاهی به فقر و فقرزدایی در اسلام»**، کتاب ماه دین. ۱۳۷۹. شماره ۳۳.
۵۷. قاسمی، فریدون، **از بازرگان تا روحانی**، ویراستار سیروس رزاقی‌پور، لندن: ایچ اند اس مدیا، چاپ اول، ۱۳۹۵ ه‍.ش.
۵۸. کارگر، محمود، **«جایگاه عدالت در تمدن‌سازی از منظر فارابی، امام (ره) و مقام معظم رهبری»**، فصلنامه علمی - تخصصی فرهنگ پژوهش، ویژه علوم سیاسی، شماره ۲۷، پاییز ۱۳۹۵ ه‍.ش.
۵۹. کاظمی، فاطمه، **جامعه آرمانی از دیدگاه علی علیه‌السلام**، قم: آشیانه مهر، چاپ اول، ۱۳۹۱ ه‍.ش.
۶۰. کافی، محمد، **«مدل اصلاح و راه‌کارهای گسترش سبک زندگی اسلامی»**، اسلام و علوم اجتماعی، ۱۳۹۰ ه‍.ش، شماره ۱۴.
۶۱. کریمی، محمود، دل‌افکار، علیرضا، جعفری، رضا، **«مؤلفه‌های عقلانیت سیاسی مردم بر اساس نظام حق و تکلیف در نهج‌البلاغه»**، فصلنامه پژوهشنامه نهج‌البلاغه، ۱۳۹۶ ه‍.ش، شماره ۱۷.
۶۲. کنگره بین‌المللی قرآن و علوم انسانی (نخستین ۱۳۹۶)، **مجموعه مقالات «قرآن کریم و علوم انسانی»**، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۹۶ ه‍.ش.

۶۳. کنگره جهانی جریان‌های افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام (نخستین: ۱۳۹۳: قم)، مجموعه مقالات کنگره جهانی جریان‌های افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام، ج ۳، قم: دار الإعلام لمدرسه اهل البيت (عليهم‌السلام).
۶۴. لطف‌الله زادگان، علی‌رضا، مرکز مطالعات و تحقیقات سپاه-روزشمار جنگ ایران و عراق، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۱۳۹۱ ه.ش.
۶۵. محدثی، جواد، «لباس و پوشش در سیره نبوی»، فرهنگ کوثر، ۱۳۸۰ ه.ش، شماره ۴۹.
۶۶. مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، اهمیت فرهنگ از منظر آیات و روایات، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۳ ه.ش.
۶۷. مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، دانستنی‌های جوانان (۲)، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه، ۱۳۸۸ ه.ش.
۶۸. _____، مدیریت مباحث ویژه و کاربردی، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه، ۱۳۹۱ ه.ش.
۶۹. مرکز ملی پاسخ‌گویی به سوالات دینی، فرهنگ و اجتماع، بی‌جا، انتشارات مرکز ملی پاسخ‌گویی به سوالات دینی، چاپ اول، بی‌تا.
۷۰. _____، فرهنگ و اجتماع، بی‌جا، انتشارات مرکز ملی پاسخ‌گویی به سوالات دینی، چاپ اول، بی‌تا.
۷۱. مروتی، سهراب، زینی‌وند، مجتبی، «واکاوی نقش مردم در تحقق عدالت اجتماعی در قرآن کریم»، مهندسی فرهنگی، ۱۳۹۳ ه.ش، شماره ۷۹.
۷۲. مطهری بیدگلی، محسن، نقش عدالت اجتماعی در پیش‌گیری از جرم، قم: نورالسجاد، ۱۳۸۸ ه.ش.
۷۳. معارف، مجید، مباحثی در تاریخ و علوم قرآنی، تهران: نبا، ۱۳۸۳ ه.ش.
۷۴. معاونت تحقیق مؤسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام، کارگاه آموزشی نگرشی دیگر به امر به معروف و نهی از منکر، مشهد: مؤسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام، ۱۳۹۰ ه.ش.
۷۵. مکارم شیرازی، ناصر، پیام امام امیرالمؤمنین علیه‌السلام: شرح تازه و جامعی بر نهج‌البلاغه، تهران: دارالکتب الإسلامیه، چاپ دوم، ۱۳۸۶ ه.ش.
۷۶. مکارم شیرازی، ناصر، سوگندهای پربار قرآن، گردآوری و تحقیق: ابوالقاسم علیان‌نژادی، قم: مدرسه‌الامام علی بن‌ابی‌طالب، واحد انتشارات، چاپ دوم، ۱۳۸۶ ه.ش.
۷۷. مکارم شیرازی، ناصر، نهج‌البلاغه با ترجمه روان، تهیه و تنظیم محمدجعفر امامی و محمدرضا آشتیانی، قم: مدرسه امام علی بن‌ابی‌طالب علیه‌السلام، چاپ اول، ۱۳۸۴ ه.ش.

۷۸. ملای، حسن (۱۳۹۶)، ما منتظریم: خورشید مهدویت در منظومه فکری امام خامنه‌ای، قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی (عج)، چاپ اول، ۱۳۹۶ ه‍.ش.
۷۹. موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، کودتای نوژه، تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، چاپ اول، ۱۳۸۴ ه‍.ش.
۸۰. مؤسسه آینده روشن، مجموعه آثار دومین همایش بین‌المللی دکتربین مهدویت، ج ۴، قم: مؤسسه آینده روشن، پژوهشکده مهدویت، چاپ اول، ۱۳۸۵، ه.ش.
۸۱. میرجلیلی، علی‌محمد، یوسفی، سمیه، کریمی، رکن‌آبادی، اصغر، شاخصه‌های اقتصادی تمدن اسلامی (کار، سرمایه و تولید)، هشتمین همایش بین‌المللی پژوهش‌های قرآنی، قم: ۱۳۹۳ ه‍.ش.
۸۲. میرمحمدی، داوود (۱۳۹۳)، تحلیلی بر مؤلفه‌های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی و مقام معظم رهبری، قم: صدا و سیما، جمهوری اسلامی مرکز پژوهش‌های اسلامی، چاپ اول، ۱۳۹۳ ه‍.ش.
۸۳. نادری، مهدی، سیمای سیاست در قرآن کریم بر اساس تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، چاپ اول، ۱۳۹۲ ه‍.ش.
۸۴. هاشمی رفسنجانی، علی‌اکبر، فرهنگ قرآنی، قم: بوستان کتاب، چاپ چهارم، ۱۳۸۶ ه‍.ش.
۸۵. همایش بین‌المللی دکتربین مهدویت (یازدهمین: ۱۳۹۴: تهران) - ۴۱۶۹۳، فرهنگ و تمدن زمینه‌ساز؛ راهبردها و راهکارهای (مجموعه مقالات یازدهمین همایش بین‌المللی دکتربین مهدویت)، ج ۲، قم: مؤسسه آینده روشن، پژوهشکده مهدویت، ۱۳۹۴ ه.ش.

منابع عربی

۸۶. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم و درر الکلم، قم: دارالکتاب الإسلامی، چاپ دوم، ۱۴۱۰ ه‍.ق.
۸۷. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة؛ قم: مؤسسه آل البيت (ع)، چاپ اول، ۱۴۰۹ ق.
۸۸. طوسی، محمد بن حسن، امالی، تحقیق مؤسسه البعثه، قم: دارالثقافه، چاپ اول، ۱۴۱۴ ه‍.ق.
۸۹. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تصحیح و تحقیق علی‌اکبر غفاری، محمد آخوندی، تهران: دارالکتب الإسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ه‍.ق.
۹۰. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، بیروت: دار إحياء تراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ه‍.ق.
۹۱. مفید، محمد بن محمد، امالی، تحقیق حسین استادولی، علی‌اکبر غفاری، قم: کنگره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ ه‍.ق.

منابع انگلیسی

Taylor, Edward, primitive culture, London: John Murray, 1903.